

1. Gökyüzü Gözlem Şenliği

ZORLU bir yolculuktan sonra katılımcıları Bakırlitepe'ye taşıyan midibüsler birer birer gözlemevine vardılar. Ne yazık ki o sırada hava kapalı ve rüzgârlıydı. Taşıtlarsa hâlâ Antalya'nın sıcak havasını taşıyorlardı. Taşıtlardan inenleri soğuk bir rüzgâr karşıladı. Gerçekten bu rüzgâr üç gün önce esenle karşılaştırıldığında oldukça hafif kalıyordu. Çünkü üç gün önceki rüzgâr, etkinlikler için kurulan üç büyük çadırı uçurmuş, içlerinden birini bir daha kullanılmayacak biçimde parçalamıştı. Gözlemevi görevlileri daha sonra iki büyük çadırı onarmış, yeniden kurmuşlardı.

Uzman gözlemciler, katılımcıları eşyalarını bırakıp üzerlerini değiştirebilecekleri yerlere götürdüler. Katılımcıların bir bölümü bu işle uğraşırken bir bölümü de öncelikle sıcak tost ve gözleme yiyerek, çay-kahve içerek karınlarını doyurdular, ısındılar. Çünkü birçoğu uzun süren bir yolculuktan sonra Antalya'da Akdeniz Üniversitesi'ndeki toplanma noktasına gelmiş, daha bir şey yemeye fırsat bulamadan

Bakırlitepe'ye doğru yola koyulmuştu.

Getirdikleri kalın giysileri giyen, karınlarını doyurup ısınan katılımcılar önce gözlemevi misafirhanesinin arkasındaki büyük çadırlardan birine alındılar. TÜBİTAK Ulusal Gözlemevi (TUG) adına Müdür Yardımcısı Prof. Orhan Gölbaşı ve dergimiz Genel Yayın Yönetmeni Zafer Karaca birer kısa açılış konuşması yaptılar. Ardından Prof. Zeynel Tunca, sabah beşe değin sürecek şenliğin programını açıkladı.

Neyse ki bu konuşmalar sürerken hava açmıştı. Uzman gözlemciler de

teleskopları gözlem sahasına yerleştirmiş, gözlem için hazırlamışlardı. Program açıklamasının ardından Zeynel Hoca, herkesi gözlem sahasına, birinci gözlem seansına davet etti.

Katılımcılar büyük çadırdan çıktıklarında büyüleyici bir gökyüzüyle karşılaştılar. Binlerce yıldız ışıl ışıl parlıyor, sanki "hoşgeldiniz" diyordu katılımcılara. Samanyolu tıpkı bir sıra bulut gibi çok net görülmekteydi. Herkes gökyüzünün büyümesine kapılmış gibiydi.

Gözlemevi misafirhanesinden sıranın ışıkların aydınlığında, katılımcılar binanın önündeki gözlem sahasına geldiler. Binanın güneye bakan ön yüzündeki odaların ışıkları, ışık kirliliğine yol açmamak için gözlem sırasında yakılmamıştı. Bu yüzden her taraf zifiri karanlıktı. Uzmanlar ellerindeki kırmızı ışık yayan fenerlerle katılımcılara yardımcı oldular. Ne var ki 5-10 dakika gibi kısa bir süre sonra gözler karanlığa alışverdi. Yüzler seçilemeye de insanlar silüetlerden birbirlerini tanıyabiliyor, teleskoplar ve çevresindeki gruplar farkedilebiliyordu. Böylece 2550 m yükseklikteki Bakırlitepe'de, görkemli bir gökyüzü altında, -1°C sıcaklıkta birinci gözlem seansı başladı.

Hazırlıklar...

Gözlem şenliği düşüncesi, şenliğin gerçekleştirilmesinden üç ay kadar önce Antalya'da ortaya atılmıştı. Bu düşüncüyü gerçekleştirmek için TUG, şenliğin Antalya ve Bakırlitepe'deki organizasyonunu üstlenecekti. Bilim ve Teknik de şenliği okuyucularına duyuracak, katılımcılara yönelik veri tabanını oluşturacak ve onlara verilecek dosyaları hazırlayacaktı. Derginin Ağustos sayısında yarım sayfalık ilk duyuru yapıldı. Sonra da amatör gök-

bilimciliğin kapak konusu olduğu Eylül sayısında şenliğe katılım formu yayımlandı. Ekim'in ikisinden sonra dergiye faks yağmaya başladı. Belli ki gökyüzü sevdalıları, böylesi bir fırsatı kaçırmak istemiyorlardı.

Şenliğin birkaç yüz kişiyle yapılması öngörülmüştü; oysa başvuruların sayısı daha ilk haftada iki yüzü geçti. Son başvuru gününden sonra, bu kez de dergiye telefon üstüne telefon gelmeye başladı. Başvuru tarihini kaçıranların telefonlarıydı bunlar. Sonunda tüm başvuruların dokuz yüze yaklaştığı görüldü. Belli ki amatör gökbilimciler ve gökyüzü meraklıları ilk kez böyle bir şenliğe katılma olanağı yakalamışlardı ve doğal olarak bunu kaçırmak istemiyorlardı. Ne var ki TUG'un 850 kişiyi iki günde ağırlaması olanaksızdı. Ama başvurulardan hiçbirinin de geri çevrilmesi düşünülemezdi. Bu nedenle TUG'la yapılan görüşmeler sonucunda, şenlik süresi iki günden (16-17 Ekim) dört güne (15-18 Ekim) uzatıldı. Şenliğin yapıla-

cağı dört günün dördünde de yaklaşık iki yüz kişinin geleceği biçimde bir düzenlemeye gidildi.

↳ Karşılaşılan ikinci sorun, başvuruların yandan fazlasının (450 kadarının) 17 Ekim Cumartesi gecesi için yapılmış olmasıydı. Cumartesi için başvurular arasından, başvuru sırasına göre ilk ikiyüz kişi Cumartesi'ne yerleştirildi. Kalanlar da öteki günlere dağıtıldı. Sonra da tüm katılımcılara, şenliğe katılacağı tarih ve gelirken beraberlerinde neleri getirmeleri gerektiği yazıyla bildirildi.

Bu yazıda, gözleme gelecek olanlar özellikle 'soğuk' konusunda uyarıldılar. Ne var ki başvuruların bir çoğu öğrenci ya da çalışıyor olduğundan, özellikle Perşembe ve Pazar günlerine düşenler, şenliğe katılmayacaklarını bildirdiler. Bunun üzerine, kesin katılımcı sayısını ortaya çıkartma amacıyla, şenliğe başvuran yüzlerce kişi telefonla arandı ve şenliğe gelip gelmeyecekleri soruldu. Sonunda 1. Gökyüzü Gözlem Şenliği'ne toplam 450 kişinin katılacağı saptandı. Bundan

sonra da tüm katılımcıların adına özel birer dosya hazırlanmaya başlandı.

Bu çalışmalar yapılırken bir yandan da Meteoroloji'yle bağlantı kuruldu. Antalya'ya yönelik uzun erimli hava tahminleri alınmaya başlandı. Bu arada teleskoplar geldi, Jüpiter ve Satürn üzerinde ilk denemeler yapıldı. Dosyalar, broşürler, davetiyeler, katılım belgeleri ve yaka kartları hazırlandı. Antalya'da gözlemesinde katılımcıların gereksinimleri göz önüne alınarak, gerekli düzenlemeler yapıldı. Çadırlar ayarlandı, yiyecek-içecek satışı organize edildi, gözlem programı belirlendi.

Her şey yolunda gidiyordu ki kötü haber meteorolojiden geldi; 16, 17 ve 18 Ekim günleri Antalya'da hava açık olacaktı; ama 15 Ekim Perşembe günü sağanak yağış bekleniyordu. Bu haber üzerine, Perşembe günkü gözlemlerin iptal edilip, o günün katılımcılarının Pazar gününe kaydırılması kararlaştırıldı. Perşembe gününün tüm katılımcıları telefonla aranarak durum kendilerine bildirildi.

Ve Gözlem

Jüpiter, Satürn, Andromeda, M17, Ülker birinci gözlem süresince teleskopların yönlendirildiği gök cisimlerinden bazılarıydı. Gruplara liderlik eden uzman gözlemciler, katılımcılar teleskoplardan bakarken o gök cisimi hakkında bilgiler veriyor, katılımcılardan gelen soruları yanıtlıyorlardı. Zaman zaman atmosfere giren küçük bir göktaş (kayan yıldız) gözlem sahasından topluca şaşkınlık ve sevinç nidala-

rının yükselmesine yol açıyordu. Arada sırada patlayan ve ortalığı bir ışık seline boğan flaşlara gözlem yapanların yakınmalarına yol açıyordu.

Birinci gözlem sona erince katılımcılar ısınmak için misafirhaneye girdiler. Kendilerini bekleyen sıcak çay, kahve ve tostlara yöneldiler. Bu sırada uzmanlar da nemden etkilenmemeleri için teleskopları naylon torbalarla sarmaladı. Sonra da içerde kurmuş oldukları stantlarının başına geçtiler. Şenlik süresince İstanbul Üni-

versitesi Astronomi Kulübü'nün, Ali Kuşçu Astronomi Topluluğu'nun, Ege Üniversitesi Astronomi Topluluğu'nun stantları, yer aldı. Bir gece de ODTÜ Amatör Astronomi Topluluğu stant açtı. Uzmanlar bu kez de katılımcılara birtakım ürünler sergilediler. Gök atlasları, gökbilim kitapları, dergileri tanıtıldı. Sorular yanıtlandı. Stantlardan ikisi de Bilim ve Teknik'in popüler bilim kitapları standıyla TUG'un tişört standıydı. Bir gece de Yıldız Teknik Üniversitesi'nden bir grup mimarlık öğrencisi planetarium projelerini tanıttılar.

Dinlenme arasının sonuna doğru uzman gözlemciler birden dışarıya koşturdular. Rüzgâr şiddetlenmiş, teleskoplardan birini de devirmişti. Ötekilerin kurtarılması gerekiyordu. Teleskopları kapalı uzman gözlemciler, ellerinden geldiğince hızlı onları içeriye taşıdı. Bundan sonra da gözlem aralarında teleskopların içeriye taşınması uygulamayı yerleşti.

Prof. Dr. Zeynel Tunca, Prof. Dr. Dursun Koçer ve Prof. Dr. Orhan Gölbaşın'ın yönlendirdiği uzman gözlemciler, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Boğaziçi Üniversitesi, Ege Üniversitesi ve Trakya Üniversitesi'nin astronomi bölümlerinde okuyan öğrencilerdi. Aralarında yüksek lisans ve doktora çalışması yapanlar da bulunuyordu. Onlar için bu şenlikteki gözlemler, amatör gökbilimciliğin belki de en kolay gözlemleri idi. Ama onlar, gerek teleskopların başında gerekse stantların ardında büyük bir şevk ve sabırla katılımcılara gökbilim sevdasını aşılamaaya çalıştılar, onları aydınlattılar. Yorgunluğun doruğa ulaştığı üçüncü günün sabahına değin de bu özverili çalışmayı sürdürdüler.

Aradan sonra katılımcılar, şenlik kapsamındaki ilk semineri izlemek için açılış yapıldığı büyük çadıra gitti. Orada Zeynel Hoca katılımcılara gök atlası hakkında bilgi verdi ve nasıl kullanıldığını açıkladı. Ayrıca UFO'lardan astrolojiye değin başka konulara da değindi, soruları yanıtladı. Seminerden sonra başlayan ikinci gözlemde, katılımcılar artık gökyüzüne daha bir başka bakıyorlardı. Uzmanlar bu kez teleskoplarını Vega, Sirius, Betelgeuse, Halka Nebula gibi başka yıldızlara, yıldız kümelerine ve bulutlara çevirdiler. İkinci gözlem bir saat

kadar sürdü. Verilen kısa bir aradan sonra da yine büyük çadırda TUG'un bugünkü durumuna nasıl geldiğini anlatan etkileyici bir saydam gösterisi gerçekleştirildi.

Ulusal Gözlemevi

Yaklaşık 30 yıllık bir geçmişi olan TUG, 150 cm çaplı optik teleskopuyla Türkiye'nin en büyük gözlemevi. Ayrıca 40 cm çaplı ikinci bir teleskop daha var. Gözlemevinin uzun kuruluş sürecinde, gökbilimcilerimizin gösterdiği özverili çabanın benzerini başka bir alanda bulmak çok zor. Bu çabaların sonunda gurur duyulacak bir gözlemevi çıkmış ortaya. Ortam ise koşulları

açısından Dünya'nın sayılı gözlem yerlerinden biri olan Bakırlitepe, ne yazık ki Antalya'nın ışık kirliliğinden etkilenmeye başlamış bile. Eğer ışık kirliliğine karşı önlem alınmazsa TUG'da yürütülen dünya çapındaki bilimsel çalışmalar olumsuz etkilenecek.

Saydam gösterisinin ardından verilen küçük bir çay-kahve molasından sonra, katılımcılar gruplar halinde gözlemevinin 40'lık ve 150'lik teleskoplarını ziyaret ettiler. Ne var ki bilimsel çalışmalar sürdürüldüğü için o teleskoplardan gözlem yapılamadı. Teleskopların gezilmesi bir buçuk saat kadar sürdü. Dinlenme ve ısınma için bir başka küçük mola verildiğinde saat sabahın üç buçuğuydu ve yorgunluk

kendini göstermeye başlamıştı. Saat dörtten sonra teleskoplar Ay gözlemi için gözlem sahasından daha yukarıda bir noktaya taşınıp hazırlıklar yapıldı. Ay gözlemi şenlik programındaki son etkinlikti. Saat beşe doğru katılımcılar hilal biçimindeki yeni doğan Ay'ı gözlediler.

Sabaha karşı, TUG görevlileri ve uzman gözlemciler dışında herkes taşıtlara bindi. Artık Antalya'ya dönüş yolculuğu başlamıştı. Uzun, yorucu ama sıradışı ve güzel bir gecenin sonunda katılımcıların çoğu, ülkütücü yolun yürekleri ağızlarına getiren virajlarına bile aldırmandan uykuya daldı.

Çağlar Sunay
Fotoğraflar: Alp Akoğlu

